

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 765

מסכת יומא ע"ב - ע"ח ♦ מעשר שני א', ז' - ב', ד'

בס"ד, י"ח שבט תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ תקנות הגאונים לעשרת ימי תשובה
- ♦ כוונות ורמזים בכל מילה בתפילה
- ♦ הימים הנוראים - עת רצון
- ♦ החיים הנצחיים והחיים בעולם הזה
- ♦ מותר לשתות מים ביום הכיפורים?

- ♦ 'קרמז' - רפואה למחלות מעיים
- ♦ "זכרנו לחיים טובים"

- ♦ קריאת פרשת "ואברהם זקן" לחתן
- ♦ קריאה התורה בעל פה
- ♦ הבנים נמשכים אחר משפחת האם
- ♦ למנוע כלומת החתן
- ♦ תכלת - צבע ירוק

דבר העורך

אחראי ניקיון

לפנינו מכתב רווי תמימות ואמונה בקב"ה. הרי הוא לפניכם ככתבו וכלשונו.

שלום רב.

אני, בעל תשובה מתל-אביב, שולח לכם את הסיפור הבא.

ביום בהיר, דפק צעיר ביישן על דלת משרדו של מנכ"ל חברת ענק, פתח בדברי נימוס וסיפר בקול שקט כי הוא מחפש עבודה.

מלא בטופס זה את קורות חייו ואת רמת השכלתו, ואז נראה מה קורה, השיב המנכ"ל.

לאחר מספר דקות, הצעיר השיב את הטופס הממולא. בעל החברה עיין בו, ולא האמין למראה עיניו. מולו יושב גאון! השכלה גבוהה, כישורים מגוונים ורב צדדים. גם הכתב המסולסל והנאה העיד כי בעליו בחור פיקח ומוכשר.

בקושי רב הסתיר בעל החברה את התפעלותו, ופנה אל הצעיר בקול מאופק: אני מוכן להעמיד לרשותך משרד מרווח, עם צוות עובדים. משרתך היא - קידום החברה!

פניו של הצעיר נפלו. לא לזאת ציפה. "לא תודה", אמר. אינני מעוניין ליטול על עצמי אחריות מיוחדת. באתי הנה כדי לבקש עבודה בתור מנקה, או תחזוקן! **בעל** החברה לא האמין למשמע אזניו. כמעט עמד לזרוק את הטיפש מכל המדרגות, אך במחשבה שנייה החליט כי מוטב לו לתת לבחור את מבוקשו, אולי ביום מן הימים יתפכח ויטול עליו את התפקיד. **עברו** חודשים. הצעיר עשה את עבודת הנקיון נאמנה, קיבל את משכורתו הצנועה, ולא שת לבו

דף ע/א חד גברא בתרי ספרי

קריאת פרשת "ואברהם זקן" לחתן

בפרשו את גמרתנו כותב הריטב"א: "ומכאן נהגו לקרוא לחתן בפרשת 'ואברהם זקן' בעל פה...". אכן, היו קהילות בישראל בהן רווח מנהג עתיק בשנים, שהריטב"א מעיד כי נהג כבר בתקופת הגאונים, שחתן העולה לתורה בשבת חתן, קוראים לפניו פרשת "ואברהם זקן בא בימים". על טעמו של מנהג זה נרחיב מיד, אך תחילה נפתח בגמרתנו.

קריאה התורה בעל פה: במשנה מבואר, כי ביום הכיפורים היה הכהן הגדול קורא את פרשת "עבודת יום הכיפורים" בחומש ויקרא ולאחר מכן קרא בעל פה (!) פסוקים מחומש במדבר העוסקים בקרבנות המוספים. הגמרא מסבירה, כי לא גללו את ספר התורה מחומש ויקרא לחומש במדבר מפני טורח הציבור, ולא הביאו ספר תורה אחר לקרוא בו, לפי שאין אדם אחד קורא בשני ספרי תורה, שהדבר כעין בזיון לספר התורה הראשון, שיאמרו כי חסרה בו פרשיה או שנמצא בו פסול. ברם, אם קוראים בעל פה, מוכח כי אין צורך בקריאה מתוך ספר, וממילא אין בכך בזיון לספר שסגרו זה עתה.

על כך כותב הריטב"א, כי לפיכך נהגו לקרוא לחתנים בעל פה את פרשת "ואברהם זקן", שהרי החתן עולה לתורה וקורא בפרשת השבוע, ואחר כך מוסיף לקרוא "ואברהם זקן" בעל פה, הואיל ואין ראוי לגלול לחומש בראשית, מפני טורח הציבור, וגם לקרוא בחומש אחר אין ראוי, כאמור. **הבנים נמשכים אחר משפחת האם:** טעמו של מנהג זה מנמק רבינו בחיי (בראשית ג), להזכיר לחתן שאין נושאים אשה משום תארה, שררה או ממון, אלא עליו להתכוון לשם שמים, לדבק במשפחה הגונה. לפיכך קוראים לפניו פרשה זו, בה מצווה אברהם אבינו ע"ה על אליעזר עבדו, לתור אחר אשה הגונה לבנו יצחק. מוסיף רבינו בחיי, "לפי שהבנים נמשכים במידותיהם בטבע אחר משפחת האם". היו קהילות שנהגו להוציא שני ספרי תורה, והחתן עלה לתורה בפרשת "ואברהם זקן" בלבד, אך הריטב"א יוצא חוצץ נגד מנהג זה, היאך יברך החתן ברכה לפני הקריאה ולאחריה, אחר שהקריאה אינה מחובת היום.

ואילו התשב"ץ (ח"ב סימן ל"ט) אינו דוחה מנהג זה וכותב כי אין איסור בדבר, שכן, גמרא מפורשת היא שבשבת אפשר להוסיף קוראים על שבעת הקוראים הקבועים, ומכאן, הוא מסיק, כי מותר להוסיף קריאת פרשות נוספות.

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק איזנברג** ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל

נלב' ע"י"ח שבט תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שמעון פלס** ז"ל

ב"ר אליהו ז"ל

נלב' ע"כ"א שבט תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **שרה סיבוני** ע"ה

בת אסתר ע"ה

נלב' ע"כ' שבט תשס"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו
הר"ר **שמעון סיבוני** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

א"מ הר"ר **אברהם נח ליפסקר** ז"ל ב"ר יצחק מאיר יהודה הלוי ז"ל נלב' ע"ו באדר תשנ"ח

א"מ מרת **שרה ליפסקר** ע"ה ב"ר חיים יוסף זלובסקי ז"ל נלב' ע"כ"א שבט תשנ"ט

תנצב"ה

נר ה'
נשמת
אדם

למנוע כלימת החתן: בתוך עיסוקו בדברים מתקשה התשב"ץ על אודות מקורו של מנהג זה, שלא נזכר בתלמוד, והוא מציע שתי סיבות לדבר. האחת, כי "רוב חתנים הם עמי ארצות ואינם יודעים לקרוא והרגילו אותם לקרוא פרשה ידועה, אפילו לעמי ארצות". כלומר, בתקופת התלמוד נהגו (עיין מגילה כא/ב, ובתוספות גיטין ט/ב), כפי שנוהגים כיום רבים מעדות המזרח, שהעולה לתורה קורא בתורה בעצמו. כדי למנוע את כלימת החתן מול בני המשפחה שנקבצו לשבת חתן, הנהיגו לקרוא פסוקים אלה שהכל ידעום. כמו כן, הוא מוסיף, יש פרשות שבהן יש פסוקי קללה, שהחתן אינו אוהב לעלות בהן לתורה, לפיכך בחרו פרשה קבועה שיש בה מעניין הזיווגים.

בסיום דבריו הוא מציין, כי מן הראוי שהחתן יקרא תחילה שלשה פסוקים מפרשת השבוע, ואחר כך יקרא על פה את פרשת "ואברהם זקן" [כדברי הריטב"א הנ"ל].

עוד שנים רבות רווח המנהג. בספר "מנהגי מצרים" כתוב, כי "אחרי שהחתן בירך את הברכה האחרונה, היו קורים מן החומש בניגון ערב את פרשת "ואברהם זקן", וכן מובא בספר "מנהגי אלג'ר".

דף עא/ב-עב/א תכלת וארגמן ותולעת שני

תכלת הארגמן ותולעת השני

בגדי הכהנים נתפרו מבד שהכיל שלשה מינים: צמר, ארגמן ותולעת שני, כציווי התורה (שמות ט/א): "וּמֵן הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ בְגָדֵי שָׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ". בגדי הכהונה המיוחדים לכהן הגדול נעשו מ"זָהָב תְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן תוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ".

ה"שש" הוא פשתן, כמבואר בסוגייתנו. מה הם תכלת, ארגמן ותולעת שני? במסכת יבמות (ב/ד) מבואר, כי "תכלת" הוא צמר צבוע בצבע תכלת, ורש"י ותוספות (שם) מפרשים, כי גם ארגמן ותולעת שני הם מיני צמר שנצבעו בצבעים שונים, על שמם נקראו.

תכלת - צבע ירוק: לגבי גווני צבע תכלת אין אחידות דעים. הרמב"ם (הלכות כלי המקדש פ"ח הלכה י"ג) מבאר, כי תכלת הוא "הצמר הצבוע כעצם השמים, שהוא פתוק [- מעורב -] מן הכוחל". "הכוחל" - תכלת. לעומת זאת, רש"י סובר (שמות כה/ד, ועוד), כי "תכלת" הוא צבע ירוק! במקומות אחרים אפשר למצוא, כי תכלת הוא צבע הנוטה לשחור (עיין אבן עזרא ריש פרשת תרומה, בפירוש הארוך ובפירוש הקצר, ועיין ברמב"ם הלכות ציצית פ"ב ה"ה), ויש שנקטו שהוא כחול כהה (עיין הקדמת התפארת ישראל לסדר מועד, ועיין תו"ש מילואים לתרומה א).

צבע הארגמן מתואר על ידי הרמב"ם (שם), כצבע אדום, כמו כן צבע תולעת שני הוא צבע אדום (ראה רמב"ם הלכות פרה פ"ג הלכה ב'; רש"י ישעיה א/ח).

הגרגרים האדומים: כיצד מפיקים את הצבע האדום מתולעת השני. הרמב"ם מסביר: "והתולעת היא הגרגרים האדומים ביותר הדומים לגרעיני החרובים והן כמו האוג ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן".

מדוע לא השתמשו במשכן בחוטי משי? על כוונת דבריו אפשר ללמוד מדברי רבינו בחיי (שמות שם) המסביר, כי בכל כלי המשכן ובגדי הכהונה אין חוטי משי, מפני שחוטם אלה מופקים על ידי תולעים, והתולעים אינן כשרות לאכילה. מוסיף רבינו בחיי, כי גם צבע תולעת שני לא הופק מדמה, שהרי התולעת אינה כשרה לאכילה, "אלא מתוך גרגרים שהתולעת בתוכם".

בניגוד לדברי רבינו בחיי, סוברים רבים כי צבע תולעת השני מופק מגופה של התולעת עצמה. דעות אלו מסתייעות בנאמר בתלמוד הירושלמי (כלאים פ"ט הלכה א), כי צבע תולעת השני הוא "דבר שיש בו רוח חיים", היינו, צבע מבעל החיים עצמו (ראה תו"ש שם).

קרמז' - רפואה למחלות מעיים: כיצד אכן השתמשו בצבע שהופק מתולעים האסורות לאכילה? ובכן, מתברר כי צבע זה אף היה נאכל על ידי יהודים! בעבר כינוהו 'קרמז', והוא הומלץ על ידי הגר"ח פלאג'י כרפואה למחלות מעיים, תוך שהוא מפרט, כי הצבע מופק מ"תולעת שני טחון היטב עד אשר דק, ונותן במים ושותה המים" (רפואה וחיים פרק י"ב אות רל"ב, מובא בספר מזהב ומפז עמוד ק"ל).

כיצד מותר לגמוע משקה זה? כאשר מתוודעים לדברי מהר"ם חביב (מובא במעם לועז בפרשת תרומה דף תתקל"ח) המתאר את תהליך הפקת הצבע מתחילתו, הדברים מתבארים. מהר"ם חביב כותב, כי באילנות סרק מסויימים גדלים פירות סרק זעירים, ובתוך כל פרי רוחשות כמאה תולעים גדושות דם. "והסוחרים קונים אותם... ומניחים אותם להתייבש בשמש בתמוז ובאב, ומחמימות השמש מתים התולעים האלו ומתייבשים העדשים... ושורים עדשים אלו במים ונעשים אדומים כמו דם... ובו צובעים בגדים וחפצים, וכן שמים במרקחות ובסוכר פרחים, כדי שיתקבל צבע נאה... הוא צבע המשמח את הלב ואין איסור בזה... כיוון שמתייבשים ונעשים כמו עפר" (ע"ש שמארי, ומובא גם בספר מזהב ומפז שם). מכאן שאף צבע המופק מהתולעת עצמה מותר לשימוש בבגדי כהונה ללא פקפוק, וכך נקטו ראשונים ואחרונים רבים כי צבעו בתולעת גופה (ראה מזהב ומפז שם עמוד קל"א).

דף עג/ב הם שלא ביחנו...

"זכרנו לחיים טובים"

אנשי כנסת הגדולה, אשר החלו להטביע את חותמם לאחר חורבן בית ראשון, קבעו את נוסח התפילה והברכות (ראה רמב"ם הלכות ברכות פ"א הלכה ה'). עם זאת, בתקופת התלמוד ואף בתקופת

לכל ההצעות הנדיבות שהיה בעל הבית מעלה בפניו מפעם לפעם.

נוכח שלותו של הצעיר, החליט בעל החברה כי עליו להאיץ את תהליך ההבשלה של העובד המורד. בו ביום הטיל עליו לנדוד לסניף מרוחק של החברה כדי לשחרר סתימה במערכת האינסטלציה, לנקות גרם מדרגות בבניין בן עשר קומות, ולקראת ערב לגזום את עצי הנוי שבגינתו הפרטית.

הצעיר עבד כמטורף מבוקר ועד ערב, וקרט תחת עומס העבודות. לאחר כשבועיים הוא נכנס בראש מורכן למשרדו של בעל החברה, ובקול שבור שאל: "המשרד, המשרד שדיברת עליו, עוד קיים? אפשר להכנס אליו?".

אנחנו בניו של הקב"ה.
ברוך ה' בשנים האחרונות זכיתי להגיע להכרה נפלאה זו. תפקידנו בעולמנו הוא רם ונשגב. אך לעיתים אנו בוחרים לעסוק בזוטות, בדברים הקטנים, לא בעיקר, במהות, באמת. אך בעל החברה אינו מרפה. הוא מזכיר לנו שוב ושוב, כי אנו ראוים לתפקיד גדול וחשוב ככל שנקדים להבין זאת, ייטב.

(-----)

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורת הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף עב/ב שאין תוכו כבור

שאינו תוכו ככברה

סיפר הגה"ח רבי שמאי גינצבורג: בהיותי ילד התחלתי ללמוד גמרא, וטעיתי בפירוש מאמר זה ופירשתיו שאין תוכו 'כברה' - יש לבור את הטוב ולהשליך את הרע... המלמד דרדקי שחק לי והעמידני על טעותי; אולם כיום, עשרות שנים אחר כך, דומני שאין הפירוש רע כל כך...

דף עג/ב יום הכיפורים אסור באכילה ובשתיה

צום או צדקה?

מעשה בעשירי בעל נכסים שהתעלף ביום הכיפורים בבית מדרשו של הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זצ"ל. הורה הדברי חיים כי יעוררוהו מעלפונו ויגישו לו לשתות על מנת להחיות את נפשו, אולם יאמרו לו, כי על כל כוס יתן סכום הגון לצדקה. **נאשר** מסרו למתעלף את הדברים - מיד חזר לאיתנו והמשיך בצומו כאילו לא אירע דבר... **אמר** הדברי חיים: מכאן שליצר הרע עדיף שיצום ביום הכיפורים מאשר שיתרום לצדקה... (סיפורי חסידים, מועדים).

דף עג/ב יום הכיפורים אסור באכילה ובשתיה

בין תשעה באב ליום הכיפורים

אמר אחד מגדולי החסידות: **מה** בין תשעה באב ליום הכיפורים - בתשעה באב, מי יכול לאכול; וביום הכיפורים - מי צריך לאכול...

חייל זקן

חולה זקן התמרמר בפני החז"א על שרופאים גזרו עליו לאכול ביום הקדוש, ולא לצום. וליבו דוי משום כך, שלא יוכל לצום. **אתה** לא תצום? שאלו החזו"א. אתה תצום שני צומות!! **חז"ל** קבעו שהאוכל בתשיעי כאילו צם תשיעי ועשירי. וכל כך למה? אלא למדו אותנו כאן חז"ל, שרצון ה' לאכול בט' בתשרי, כמו שרצונו שיצומו בי בתשרי, ואתה, שמחוייב לאכול ע"פ ההלכה, אף בעשירי, זהו רצון ה' לדידך. ונמצאת צם ב' צומות. וסיים ואמר: אנו חיילים פשוטים, ואין אנו אלא מקיימים פקודות...

דף עד/ב אינו דומה מי שרואה ואוכל הדלקת נרות שבת

המדרש אומר: "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן - מכאן רמז להדלקת נרות בשבת". החיד"א ביאר על פי סוגייתנו, שלמרות שקיבלו את כל הטעמים במן, עצם זה שלא ראו מאכלים נחשב להם כעינוי. וזהו איפוא הטעם של הדלקת נר שבת, כדי שיראה המאכלים שאוכל, על ידי כך יהיה שבע ולא יהיה בגדר עינוי.

לעילוי נשמת

הר"ר **מנחם לוי ז"ל**

ב"ר משה ז"ל נפטר ביום הולדתו ה-פ"ו,

כ"ג בשבט תשע"א **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **משה פריימן ז"ל**

ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע י"ז בשבט תשס"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה מרגלית ע"ה**

(לבית גוטמן) ב"ר יעקב ז"ל

נלב"ע י"ט בשבט תשס"ה **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר וידר ז"ל**

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"א בשבט תש"ם

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידינו
הר"ר **דב וידר** ומשפ' שיחיו - נתניה

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם יוסף אפרים הלוי ז"ל**

ב"ר חיים בצלאל ז"ל נלב"ע י"ט בשבט תשנ"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידינו
הר"ר **ישראל לוי** ומשפ' שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר **שמחה אריה אנסבנר ז"ל**

ב"ר ברוך מרדכי וציפורה יבדלחט"א

נלב"ע אור ל"ז בשבט תשס"ז **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **רבקה זלדה פרידמן ע"ה**

ב"ר שלמה זלמן ז"ל נלב"ע כ"ג בשבט תשס"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י ילדיה שיחיו

הגאונים התווספו קטעים לנוסח התפילה.

תקנות הגאונים לעשרת ימי תשובה: בין תקנות הגאונים נמנות התפילות שאנו מוסיפים בתפילת העמידה בעשרת ימי תשובה: "זכרנו לחיים... וכתבנו בספר החיים"; "מי כמוך... זוכר יצוריו לחיים..."; "כתוב לחיים..."; "בספר חיים...". לתפילות אלו יש מקור במסכת סופרים (פרק י"ט), אך הגאונים תיקנו לאמרן בתפילת העמידה.

יש מהראשונים ששללו את אמירתן, לפי שחז"ל אמרו (ברכות לד/א): "אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות", והוספות אלו נתקנו לאמרן בשלש הברכות הראשונות של תפילת העמידה ובשלש הברכות האחרונות (ראה בה"ג, מובא בטור וב"י אור"ח סימן תקפ"ב). מאידך, יש מן הראשונים שסברו (תוספות ברכות יב/ב, וטור שם בשם ר"ס), כי הוספות אלו נתקבעו בתפילת העמידה, עד שמי שלא אמרן - יחזור ויתפלל!

אנו נוהגים לומר הוספות אלו, אך מי שחיסרן אינו צריך לחזור על תפילתו, ובמאמר הבא נעסוק בדיון מעניין שהתפתח בין הראשונים לגבי נוסחון המדויק.

הוספת חכמי צרפת: ככל הנראה בנוסח המקורי לא נתקן לומר "חיים טובים", אלא "חיים" בלבד. במהלך השנים הנהיגו חכמי צרפת (ראה סידור רבינו שלמה ב"ר שמשון מגרמייזא, מהדורת הרשלה, עמוד רכ"ב) להוסיף "חיים טובים", ויש מן הראשונים שביקרו מנהג זה וכתבו, כי הם "שגו הרבה מאד" (שם).

כוונות ורמזים בכל מילה בתפילה: אחת הסיבות לאי הוספת ה"טובים" נובעת מכך שמחברי התפילה כיוונו בכל מילה ואות שבנוסח התפילה, ויש רמזים טמירים ונסתרים שאיננו מודעים להם כלל. כך למשל, ב"זכרנו לחיים..." יש אחת עשרה מילים כנגד הפסוק (יחזקאל יח/ג), "החפץ אחפוץ מות רשע...", ויש במשפט זה שישים ושמונה אותיות כנגד המילה "חיים". הוספת המילה "טובים" משבשת, איפוא, תפילה זו. ברם, ראשונים אחדים נוקטים כי יש להוסיף ולהדגיש "חיים טובים", שהרי בקשתנו היא לחיים טובים, ולא לחיים בלבד, העלולים להיות אומללים (ספר המנהיג, הלכות ר"ה דף נב/א, מחזור ויטרי סימן שכ"ח עמוד 366, ואורחות חיים, בין סדר תפילת ר"ה סימן א'). הוכחה לדברים הם מביאים מסוגייתנו.

בגמרתנו נאמר, כי בצאת בני ישראל למלחמה כנגד שבט בנימין, בעת מעשה פלגש בגבעה, הם שאלו באורים ותומים פעם ופעמיים אם לצאת למלחמה ונענו בחיוב, אך ניגפו מפני שבט בנימין. בשתי פעמים אלו לא שאלו אם ינצחו, אלא אם לצאת, ונענו כי יש לצאת, אך לא הובטח להם כי ינצחו. רק בפעם השלישית שאלו אם ינצחו במלחמה ונענו בחיוב, ואכן הם ניצחו. הרי לנו, כי כאשר מתפללים לפני הקב"ה, יש להתנסח באופן בהיר, ברור ומסודר. חיים טובים. בעל המנהיג מוסיף על כך, כי האומר "חיים טובים" - "הרי זה זריז ונשכר".

הימים הנוראים - עת רצון: ואילו רבינו תם סובר (מחזור ויטרי שם), כי נכונים הדברים, שיש להתפלל באופן ברור, אך שונים הם הימים הנוראים, שעת רצון הם, ובתקופה זו אין הקב"ה מעניק מתנה לחצאין, ומי שבקשתו לחיים נענית, זוכה בחיים טובים.

לבקש בהדרגה: להלכה נפסק, כי ב"זכרנו לחיים" הנאמר בתחילת תפילת העמידה [בברכת אבות ובברכת גבורות], אין להוסיף "טובים", אלא בבקשת "וכתוב לחיים", הנאמרת בברכת ההודאה, ובבקשת "בספר חיים" שבברכת "שים שלום" יש להוסיף "טובים". טעם הדבר, מפני שיש לבקש בהדרגה. תחילה מבקשים חיים, ולאחר מכן מוסיפים לבקש שהם יהיו טובים (טור שם, ע"ש ראה ממדרש). לדעת הב"ח (שם) גם ב"וכתוב" אין לומר "טובים" אלא רק ב"ספר חיים", מפני שתחילה מבקשים שיזכרנו הקב"ה לחיים. אחר כך מבקשים שיכתבנו לחיים, או אז בפעם השלישית מוסיפים "טובים", "דאין תועלת, לא בזכירה ולא בכתיבה, אם לא יהיו חיים טובים".

נסיים בדברים נפלאים שכתב הגאון רבי חיים פרידלנדר זצ"ל (שפתי חיים, מועדים א') על פי דברי הרמח"ל. בימי הדין נידון האדם בשני מישורים. דנים על מעמדו הרוחני, כיצד להגדירו, האם בספר צדיקים, בינוניים, או רשעים, ולאור קביעה זו מוכרע מה יהא גורלו הגשמי בשנה הקרובה.

החיים הנצחיים והחיים בעולם הזה: בשתי הברכות הראשונות אנו מבקשים "זכרנו לחיים" ו"זוכר יצוריו לחיים", וכוונתנו היא לחיים הרוחניים, לחיים הנצחיים, שלאור בקשת הסליחה והמחילה יקבע מעמדנו כצדיקים. על כך אין להוסיף "לחיים טובים", אין צדיק טוב וצדיק לא טוב... אולם, בברכות האחרונות אנו מוסיפים "וכתוב לחיים טובים", ו"בספר חיים ברכה", ובקשתנו היא על ענייני העולם הזה, כגון, פרנסה טובה, ברכה ושלוש בשנה הבאה. בבקשות אלו ראוי להוסיף שיהיו "חיים טובים".

דף עט/א בציר מהכי - לא מיתבא דעתיה

מותר לשתות מים ביום הכיפורים?

מפליא ביותר לגלות שיש מהפוסקים שדנו אם שתיית מים ביום הכיפורים אסורה מן התורה! כמבואר בסוגייתנו, איסור אכילה ושתייה ביום הכיפורים נלמד מצווי התורה "ועינתם את נפשותיכם" ודרשו חז"ל, כי על האדם להמנע מאכילה בשיעור "ככותבת" - תמר גדול, ומשתייה בשיעור "כמלא לוגמיו" [בגליון הבא נרחיב, א"ה, בעניין כמלא לוגמיו], כדי לענות את נפשו.

ברי לכל כי המים הם צורך בסיסי לאדם, ובלעדיהם אין לו קיום. ברם, נחלקו הפוסקים כיצד להגדיר את פעולת המים בגוף ואת התהליך שהם עוברים בו.

המזון הנכנס לגוף האדם מכיל יסודות תזונתיים רבים, המתפרקים במערכת העיכול על ידי מיצים המצויים בה, ומועברים למערכות הגוף. גם משקאות, כגון, יין וחלב, מכילים יסודות תזונתיים רבים המזינים את הגוף.

מה לגבי מים?

בין ספרי השו"ת בולט ספר תשובותיו של רבי יעקב חאגיז, שכהן כראש ישיבה בירושלים לפני כשלוש מאות וחמישים שנים, ואת תשובותיו קיבץ בספר שו"ת הלכות קטנות. באחת מתשובותיו (ח"ב סימן רפ"ב) הוא דן בשאלה שהוצגה בתחילת המאמר, האם השותה מים ביום הכיפורים חייב כרת, והוא אכן מצדד, כי מאחר שבמים אין יסודות תזונתיים המועברים אל מערכות הגוף, יתכן שהמים אינם אסורים בשתייה מן התורה, אלא מדרבנן. לפי דבריו, חולה הזקוק לשתות ביום הכיפורים, ישתה מים ולא משקה אחר! שהרי אם קיימת אפשרות, ודאי עליו להמנע מלעבור על איסור תורה. את שיטתו הוא מבסס על דברי הרמב"ם (פירוש המשניות עירובין פרק ג') המסביר, כי אין עושים "עירוב תחומין" במים, מפני "שהמים הן להוליך המזונות למקומות הצריכים, ואין בהם אלא הרחקת הנזק, הוא הצמא, אבל תועלת הזן אין בהם כלל". הרי לנו, כי המים חסרי ערך תזונתי [וע"ש מה שדן להוכיח מסוגייתנו].

המים מסירים עינוי נפש: דבריו המחודשים עוררו סערה בין הפוסקים, שרובם ככולם יצאו חוצץ לדחות את דבריו. ביניהם נמנה בעל שער הזקנים (בית מלוא סימן י"ט), התמה וטוען, כי אף על פי שהמים אינם מזינים, מיהו זה אשר יש בכחו לומר, כי שתיית המים אינה מסירה את עינוי הנפש עליו נצטוונו ביום הכיפורים?!

הגאון ממונקטאש זצ"ל (שו"ת מנחת אלעזר ח"ד סימן נ"ח) אף חולק על עצם הנחתו של רבי יעקב חאגיז. הוא מסביר, כי "ידוע לחכמי הרופאים והכעמיע [-כימיה-], שיש במים הרבה חלקים ממדיד דמיזן האדם, וגם יש הרבה ממעיינות מים שיש בהם חלקים". ברי, אפוא, כי המים מכילים חלקים רבים המזינים את גוף האדם. ברם, מאחר שאדם רגיל אינו מתייחס כך אל המים, ובעיני רבים אינם נחשבים כ"אוכל", לפיכך הורו חכמים, כי אין להשתמש בהם לעירוב תחומין, מפני שדעתו של אדם היא הקובעת אם המאכל בו הוא משתמש לעירוב חשוב בעינוי כדי לקבוע מקום שבייתה במקום בו הוא מניח את העירוב. אולם, לעניין יום הכיפורים האיסור נקבע לפי האמת, וודאי ששתייתם אסורה מן התורה. אכן כך נוקטים הפוסקים להלכה, כי דין המים כשאר המשקים (וראה בספר שבת שבתון עמ' ר"ח).

דף עה/א דאגה בלב איש ישחנה... ישחנה לאחרים
יתפלל בעד חבירו
 אמר הגאון הקדוש מאלכסנדר זצ"ל: "ישחנה מלשון תפילה, ויצא יצחק לשוח בשדה". "ישחנה לאחרים" - יתפלל בעד אחרים ואז יענה תחילה [כמו שאמרו חז"ל המתפלל בעד חבירו נענה תחילה]... (אמירה יפה).

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
 מתחברים לשיעור
 המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

פותרים מוצאים מבינים

יצא לאור

כרך נוסף בסדרת חלקי מאורות ההלכה שנותנת תשובה מידית לכל שאלה הלכתית

סיכום של ספרי ההלכה האחרונים • ניסוח בהיר וקולח • כ-3500 ערכים במפתח העניינים

ניתן להשיג בחנויות המובחרות | מאורות הדף היומי: 1700-500-151

